

NGHIÊN CỨU - TRAO ĐỔI

**NHỮNG KHÓ KHĂN VƯỚNG MẮC
TRONG PHÒNG, CHỐNG
VI PHẠM PHÁP LUẬT MÔI TRƯỜNG CỦA
CÔNG AN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH VÀ
GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ**

TRƯƠNG THỊ HIỀN^(*)-NGUYỄN VĂN TÙNG^(**)

1. Thực trạng vi phạm pháp luật môi trường trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh:

Hiện nay thành phố Hồ Chí Minh có 3 khu chế xuất, 12 khu công nghiệp, 1 Khu công nghệ cao và Công viên phần mềm Quang Trung, với tổng số hơn 1000 nhà máy; 10 cụm công nghiệp với 180 doanh nghiệp đầu tư. Trong khi đó, cơ sở sản xuất vừa và nhỏ nằm ngoài khu công nghiệp, khu chế xuất cũng có đến hơn 8.000 cơ sở. Với quy mô sản xuất, kinh doanh rộng lớn như trên nên vấn đề xử lý nước thải hết sức quan trọng. Đối với các khu công nghiệp – khu chế xuất, việc quản lý từng bước đã đi vào ổn định. Thành phố Hồ Chí Minh là địa phương đầu tiên trên cả nước đạt chỉ tiêu 100% khu công nghiệp - khu chế xuất có hệ thống xử lý nước thải tập trung, với tổng công suất có khả năng xử lý của các nhà máy xử lý nước thải tập trung là 63.000m³ ngày đêm và lưu lượng

xử lý thực tế là 43.000 - 44.000m³/ ngày đêm⁽¹⁾. Tuy nhiên, ở các cụm công nghiệp và cơ sở sản xuất, kinh doanh ngoài khu công nghiệp – khu chế xuất vẫn chưa có hệ thống xử lý nước thải đầy đủ.

Mặc dù tại các khu công nghiệp – khu chế xuất đã có hệ thống xử lý nước thải nhưng vẫn xảy ra tình trạng *các doanh nghiệp vẫn lén lút xả nước thải chưa đạt chuẩn hoặc chưa qua xử lý ra môi trường*. Theo Sở Tài nguyên và môi trường thành phố Hồ Chí Minh, Ban Quản lý khu công nghiệp – khu chế xuất thành phố Hồ Chí Minh (HEPZA), Phòng Cảnh sát Môi trường qua kiểm tra phát hiện nhiều vi phạm trong đó hành vi phổ biến là xả thẳng nước thải không qua xử lý ra môi trường hoặc có xử lý nhưng không đạt chuẩn. Ngoài ra, một số hành vi vi phạm khác cũng xảy ra nhiều là

(*) PGS.TS., NGƯT., Hiệu trưởng Trường Cán bộ Thành phố.

(**) ThS.

(1) Nguồn: Tổng cục Môi trường, Bộ TNMT. <http://vea.gov.vn/vn/quanlymt/Quanlychatthai-caithien/qchatthai>

không thực hiện đúng cam kết, đề án bảo vệ môi trường đã được duyệt; khai thác nước ngầm không phép. Nghiêm trọng hơn có trường hợp công ty còn thiết kế hệ thống cống ngầm để lén xả nước thải ra môi trường mặc dù có hợp đồng xử lý nước thải với khu công nghiệp, khu chế xuất nhưng chỉ vận hành hệ thống xử lý nước thải tập trung khi có kiểm tra.

Theo kết quả thống kê các nguồn thải công nghiệp trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh từ năm 2010 đến 2012 được thực hiện trên địa bàn 24 Quận/Huyện với 826 nguồn thải, chỉ có khoảng 60% nguồn thải có hệ thống xử lý nước thải, các nguồn thải còn lại chỉ qua xử lý sơ bộ (bể tự hoại) trước khi xả thải ra môi trường.

Theo Phòng Cảnh sát điều tra tội phạm về Môi trường Công an thành phố Hồ Chí Minh, từ năm 2008 đến 2013, đã phát hiện 1099 vụ vi phạm các quy định về bảo vệ môi trường, trong đó xử lý hành chính (và đề xuất xử lý) 896 vụ với số tiền hơn 44 tỷ đồng⁽²⁾. Phần lớn là vi phạm về nước thải, gồm: xả thải nước chưa qua xử lý, hoặc có xử lý nước thải cục bộ nhưng không đạt tiêu chuẩn; không có giấy phép xả thải. Đáng chú ý còn có một số doanh nghiệp xây dựng hệ thống cống ngầm song song hệ thống chính thức để xả nước thải chưa qua xử lý ra sông, kênh rạch (Cty Phạm Thu, Cty Tường Trung, Cty Tân Nhật Dũng...).

2. Những khó khăn, vướng mắc trong phòng, chống vi phạm pháp luật về môi trường

Là lực lượng chủ công trên mặt trận đấu tranh phòng chống vi phạm pháp luật về môi trường, lực lượng Cảnh sát môi trường Thành

phố đã có nhiều nỗ lực trong công tác kiểm tra, phát hiện, xử lý vi phạm hành chính và tội phạm về môi trường. Những kết quả nêu trên đã phản ánh những mặt tích cực trong công tác của Cảnh sát môi trường Thành phố. Tuy nhiên, trong thực tế hoạt động của lực lượng Cảnh sát môi trường Thành phố gặp không ít khó khăn, vướng mắc. Cụ thể như:

Một là, về pháp luật.

Theo Điều 8, Chương 3, Bộ Luật hình sự sửa đổi, bổ sung năm 2009, khái niệm “tội phạm” được định nghĩa là “hành vi nguy hiểm cho xã hội được quy định trong Bộ luật hình sự, do người có năng lực trách nhiệm hình sự thực hiện một cách cố ý hoặc vô ý...”, điều này có nghĩa là chỉ cá nhân mới phải chịu trách nhiệm hình sự. Tất cả các điều khác trong Bộ Luật hình sự cũng quy định chỉ truy tố hình sự đối với cá nhân. Trong khi đó, trên thực tế, vi phạm trong lĩnh vực môi trường (được quy định tại Chương 17, Bộ Luật hình sự sửa đổi năm 2009) chủ yếu là do các công ty, doanh nghiệp, tập thể gây ra.

Mặt khác, trừ các tội danh được quy định tại Điều 189, 190, 191 (Chương 17 về các tội phạm về môi trường, Bộ Luật hình sự sửa đổi, bổ sung năm 2009) đã có Thông tư hướng dẫn thi hành và thực tế đã khởi tố được hình sự, thì các tội danh còn lại trong Chương này (Điều 182, 182a, 182b, 185, 186, 187, 188, 191a) vẫn chưa có văn bản hướng dẫn xác định yếu tố “gây hậu quả nghiêm trọng, rất nghiêm trọng, đặc biệt nghiêm trọng” để làm căn cứ định lượng hậu quả, yếu tố quyết định trong khởi tố hình sự.

Từ thực tiễn, các cơ quan chức năng muốn áp dụng hình thức rút giấy phép kinh doanh đối với doanh nghiệp thường xuyên vi phạm nhưng quy định hiện nay không thể thực hiện được điều đó. Theo khoản 2 Điều 64 Luật Đầu

⁽²⁾ Theo báo cáo các năm của Cảnh sát Môi trường TP.HCM

tư về thu hồi giấy chứng nhận đầu tư thì “Dự án được cấp giấy chứng nhận đầu tư sau 12 tháng mà nhà đầu tư không triển khai hoặc không có khả năng thực hiện theo tiến độ đã cam kết và không có lý do chính đáng thì bị thu hồi giấy chứng nhận đầu tư”. Ngoài ra tại khoản 2 Điều 165 Luật Doanh nghiệp quy định các hành vi vi phạm pháp luật dẫn đến doanh nghiệp bị thu hồi giấy chứng nhận đăng ký kinh doanh và bị xóa tên trong sổ đăng ký kinh doanh thì không có quy định hành vi vi phạm môi trường. Nếu cơ sở gây ô nhiễm môi trường nghiêm trọng thì buộc di dời cơ sở đến vị trí xa khu dân cư và phù hợp với sức chịu tải của môi trường hoặc cấm hoạt động (Điều 49 Luật Bảo vệ môi trường). Tuy nhiên “cấm hoạt động” không đồng nghĩa là “rút giấy chứng nhận đầu tư” của doanh nghiệp. Và như thế ngay bản thân luật Bảo vệ môi trường cũng chưa thể giải quyết cụ thể vấn đề rút giấy phép đầu tư doanh nghiệp vi phạm.

Đối với pháp luật hành chính, mặc dù quy định lực lượng Cảnh sát môi trường có chức năng, nhiệm vụ điều tra, xử lý tội phạm, xử lý vi phạm hành chính về môi trường trong các lĩnh vực, nhưng đến nay thẩm quyền xử lý vi phạm hành chính của lực lượng Cảnh sát môi trường mới chỉ được quy định trong Nghị định về xử lý vi phạm pháp luật trong lĩnh vực bảo vệ môi trường và lĩnh vực thú y, còn trong các lĩnh vực khác có liên quan như: thủy sản, khoáng sản, bảo vệ và phát triển rừng, an toàn vệ sinh thực phẩm thì chưa quy định.

Hai là, về vấn đề phương tiện kỹ thuật và nhân lực.

Thực tế lực lượng Cảnh sát môi trường Thành phố gặp khó khăn về trang thiết bị thu mẫu, kiểm định mẫu môi trường, cũng như trình độ cán bộ kiểm định. Trang bị đo đạc chỉ tiêu

về nước, bụi, khí thải công nghiệp, kim loại nặng, đo độ rung, độ ồn, đo coliform trong nước thải, đo BOD, máy phân tích dầu, đo phóng xạ... vẫn còn thiếu, khó đáp ứng được yêu cầu phát hiện vi phạm. Trong khi đó, hệ thống thu gom, xử lý nước thải, khí thải của các khu công nghiệp cũng như doanh nghiệp thường rất phức tạp, khó phát hiện. Đó là chưa kể đến những hành vi vi phạm về tiếng ồn, độ rung, nồng độ bụi, ô nhiễm phóng xạ..., nếu không có máy móc đo phù hợp thì không thể xác định chính xác.

Thiếu cán bộ có chuyên môn cao, hiện Cảnh sát môi trường Thành phố chỉ có 2 đồng chí làm công tác kiểm định (kiểm định viên). Cán bộ có chuyên môn về phòng chống tội phạm môi trường còn thiếu. Trường Đại học Cảnh sát nhân dân chưa có khóa đào tạo chính quy nào về Cảnh sát môi trường, nên hầu hết cán bộ được trưng dụng từ nhiều lực lượng khác nhau.

Ba là, việc kiểm tra còn chồng chéo do phối hợp chưa đồng bộ.

Nhiều doanh nghiệp phản ánh tình trạng kiểm tra chồng chéo của các cơ quan chức năng như Cục Cảnh sát môi trường, Phòng Cảnh sát môi trường thành phố, Đội Cảnh sát môi trường quận, huyện, Sở tài nguyên môi trường, phòng Tài nguyên môi trường quận, huyện, Sở Y tế, Quản lý thị trường... Nguyên nhân là do sự phối hợp còn chưa đồng bộ của các cơ quan chức năng mà mà bản thân lực lượng môi trường không thể tự giải quyết.

3. Giải pháp nâng cao hiệu quả phòng chống vi phạm pháp luật môi trường đối với Công an Thành phố Hồ Chí Minh.

Xuất phát từ tình hình thực tiễn hiện nay, trong thời gian tới lực lượng Cảnh sát môi

trường thành phố cần thực hiện một số giải pháp sau:

Một là, tổng kết thực tiễn xây dựng các luận cứ làm cơ sở cho việc kiến nghị các cơ quan có thẩm quyền điều chỉnh các vấn đề còn vướng mắc đối với hành lang pháp lý trong đấu tranh phòng chống tội phạm và vi phạm pháp luật về môi trường. Cụ thể, tham mưu các cơ quan có thẩm quyền đẩy nhanh tiến độ nghiên cứu, hướng dẫn một số văn bản pháp luật liên quan đến phòng, chống tội phạm và vi phạm pháp luật về môi trường, trọng tâm là: Dự án Pháp lệnh Cảnh sát môi trường, Thông tư liên tịch hướng dẫn thi hành Chương XVII và Điều 244 Bộ luật Hình sự (Tội vi phạm các quy định trong lĩnh vực an toàn vệ sinh thực phẩm); các văn bản hướng dẫn thi hành Luật Xử lý vi phạm hành chính, trong đó bổ sung thẩm quyền xử lý vi phạm hành chính cho lực lượng Cảnh sát phòng chống tội phạm về môi trường trong một số lĩnh vực như: bảo vệ rừng, khoáng sản, an toàn vệ sinh thực phẩm.

Hai là, chủ động xây dựng lộ trình nâng cao trình độ cho cán bộ chiến sĩ thuộc lực lượng Cảnh sát môi trường Thành phố, nhất là lực lượng ở cấp quận, huyện. Bước đầu cần tăng cường phối hợp với các cơ sở đào tạo như Học viện Cảnh sát, Trường Đại học Cảnh sát, Viện tài nguyên môi trường, Trường Đại học Khoa

học xã hội và nhân văn... mở các lớp tập huấn theo chuyên đề cho đội ngũ cán bộ chiến sĩ. Về lâu dài, kiến nghị các cơ sở đào tạo mở lớp đào tạo chuyên ngành Cảnh sát môi trường để bổ sung cán bộ có trình độ cho lực lượng Cảnh sát môi trường Thành phố.

Ba là, hoàn thiện cơ cấu tổ chức và phân công, phân cấp quản lý giữa Phòng Cảnh sát môi trường Thành phố và Đội Cảnh sát môi trường quận, huyện. Đặc biệt, đối với những địa bàn mà tình hình vi phạm môi trường nghiêm trọng cần tăng cường về số lượng, chất lượng đội ngũ cán bộ, thậm chí kiến nghị thành lập đội Cảnh sát môi trường chuyên trách (hiện nay là một tổ thuộc đội điều tra tội phạm về kinh tế và chức vụ). Chủ động phân cấp trong kiểm tra, phát hiện vi phạm tránh chồng chéo gây khó cho các doanh nghiệp. Kiểm tra và kiến nghị bổ sung các phương tiện cần thiết trong phát hiện, kiểm định, đánh giá tác động môi trường của các hành vi vi phạm pháp luật môi trường.

Bốn là, chủ động đề xuất, xây dựng quy chế phối hợp trong kiểm tra, phát hiện, kiểm định, xử lý vi phạm pháp luật về môi trường giữa các cơ quan Sở Tài nguyên và môi trường, Cục Cảnh sát môi trường, phòng Cảnh sát môi trường thành phố, Sở Y tế, Quản lý thị trường... trình Ủy ban nhân dân Thành phố ban hành.

